

PER ANDERSSON är den erkände upptäckaren av **Gällivare** (Illuvaare) malmberg. Detta slogs fast vid ett bergsting 1741. Då hade Per varit död i 12 år, men sönerna Anders och Jöns fick efter Kungl. Majt:s beslut 1751 var sin silverbägare, med inskription, för deras fars upptäckt och 1756 fick de 250 daler silverpenningar vardera för samma upptäckt.

En av silverbägarna (Jöns) finns i dag på Nordiska Muséet och sändes till Artur Hazelius i augusti 1889 av en J A Wikström som reste runt och samlade in historiska föremål. Bägarna var 16 cm höga och diametern upptill 12 cm.

Per torde ha hittat malmklumparna i nuvarande Gällivare omkring 1695. Det var då stor Hungersnöd efter missväxtår och sjukdomar och svälten var stor. Många gick långa vägar för att skaffa föda, bl.a. av samerna, till sina svältande familjer. Så kan noteras att i Råneå 1694 dog 14 personer, 1696: 171 döda, 1698: 51 döda, 1700: 15 döda, 1702: 27 döda (mässlingepedemi).

Per Andersson visade stenarna för kyrkoherde Gulisius Blix som försökte hjälpa honom att få dem undersökta. Men det var den förste ägaren av Gällivare malmberg, Karl Johan Thingvall (1699-1764) löjtnant vid Västerbottens regemente, som vid en tvist om inmutningsrättigheterna med Olov Uneus, i ett protokoll daterat 10 feb. 1736, åberopar den gamle bonden Johan Andersson i Degersel som uppgiftslämnare om var Per A. hittat malmen. Troligen hade Thingvall via soldaten Anders Spegel (Per Anderssons son) fått kontakt med dennes farbror Johan Andersson. Bergstinget gav Thingvall rätt och det resulterade så småningom i att Per Andersson erkändes som upptäckaren av malmsträcket.

Per Andersson verkar ha varit en "orolig själ". När kyrkböckerna börjar föras i Råneå socken bor han i **Prästholt** med hustru Malin och barn. Sonen Anders gifter sig och Per överlämnar gården till honom och flyttar före 1700 till Orrbyn. Där gifter sig sönerna Knut och Jöns 1705 och 1706 och hustrun Malin dör 1709. Hans 2:a äktenskap med Kerstin Nilsdotter varade i fem år, hon dog i Orrbyn 1715. Efter det flyttar han till Råneå och gifter sig 3:e gången 1716 med Malin Nilsdotter.

Husförhørs- eller communionlängerna i Råneå saknas 1720-1730, men enligt dödsboken dör hans 3:e hustru i Prästholt 1721 och han själv Skatamark i nuvarande Över-Luleå socken 1729. Man kan ju bara spekulera över varför han var i Skatamark- kanske hade han något äldre barn som var gift där? Eller något syskon? Kyrkböckerna börjar ju föras först 1693 i Råneå socken och var ju född 1644 eller 1650. Kyrkböckerna börjar föras ännu senare i Över-Luleå. Han hade ju också brodern Anders som dog i Vibbyn 1727, och systemen Marita hade ju varit gift i Skatamark.

Av hans barn verkar Knut och Jöns vara de som mest bett sina släktingar, farbröder, fastrar och kusiner i Degersel, att ställa upp som dopvittnen när deras barn föddes.

Först 1994, 350 år efter Per Anderssons födelse, hade hans insats uppmärksamats av bygdens folk. En 10 ton tung **malmsten** från Gällivare står nu vid ingången i folkparken i Sörbyn, hans födelseby, och en graverad minnesplåt erinrar om hans insats

Pokalen